

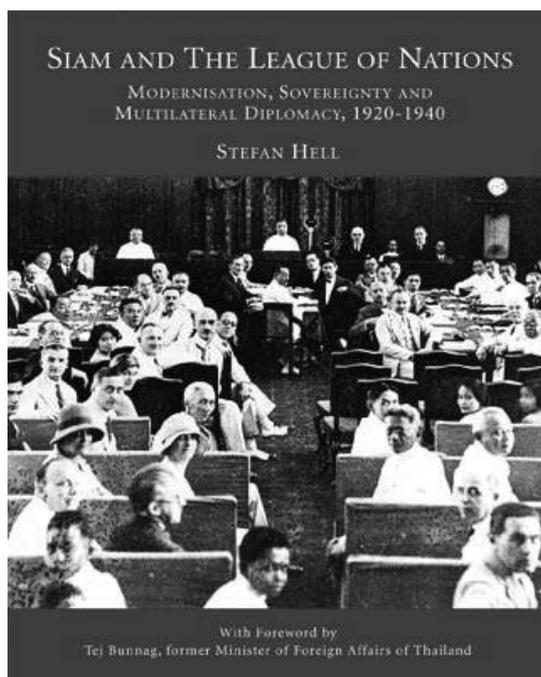
บทวิจารณ์หนังสือ

ภัทระ ลิ้มปิติระ

บทวิจารณ์หนังสือ Book Review

ภัทระ ลิ้มปรีระ *

Stefan Hell. *Siam and the League of Nations. Modernity, Sovereignty and Multilateral Diplomacy 1920–1940*. Bangkok: River Books, 2010. 284 pages ISBN 978-974-9863-89-3.

สยาม¹ ได้เลือกนโยบายที่จะเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่หนึ่งกับฝ่ายสัมพันธมิตร โดยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ทรงตัดสินใจเข้าร่วมรบกับฝ่ายสัมพันธมิตรและประกาศสงครามกับเยอรมนี เมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม ค.ศ. 1917² และตัดสินใจส่งกองทหารอาสาเข้าร่วม ทั้งจากกองทัพกรณยนต์และกองบินทหารบก

* อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

¹ เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2482 มีประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยรัฐนิยม ใช้ชื่อประเทศ, ประชาชน และสัญชาติ จึงมีผลให้เปลี่ยนชื่อประเทศจากสยามเป็นไทย. ทวีโปรดดู, จิตร ภูมิศักดิ์, *ความเป็นมาของคำสยาม ไทย, ลาว และขอม และ ลักษณะทางสังคมของชื่อชนชาติ* (กรุงเทพมหานคร: ศยาม, 2519); สุจิตต์ วงษ์เทศ, *คนไทยมาจากไหน?* (กรุงเทพมหานคร: มติชน, 2548).

² ประกาศกระแสพระบรมราชโองการประณามว่า “เยอรมนีและออสเตรีย-ฮังการี เป็นฝ่ายละเมิดเมตตาดารมของมวลมนุษย มีได้มีความนับถือต่อประเทศเล็ก ไม่ปฏิบัติตามกฎหมายระหว่างประเทศ และเป็นผู้ก่อความทุกข์ของโลก”, โปรดดู, มานิจ ชุมสาย, ม.ล., *ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ 1* (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์พิทยาการ, 2522), หน้า 57-86.

จำนวน 1,284 นายไปยังประเทศฝรั่งเศส³ นับเป็นปีเดียวกับที่สหรัฐตัดสินใจเข้าร่วมกับฝ่ายสัมพันธมิตรจนเป็นการเปลี่ยนโฉมหน้าของสงครามให้ฝ่ายสัมพันธมิตรได้ชัยชนะเหนือฝ่ายมหาอำนาจกลางในที่สุด⁴

หนังสือเล่มนี้ปรับปรุงจากวิทยานิพนธ์ปริญญาเอกของผู้เขียนที่เสนอต่อมหาวิทยาลัยไลเดน (Leiden University) เนื้อหาในหนังสือเกี่ยวข้องกับบทบาทของสยามในช่วงเวลาที่เป็นสมาชิกของสันนิบาตชาติ (League of Nations) เริ่มต้นด้วยคำนำหนังสือโดยท่าน ดร. เดช บุนนาค ซึ่งให้เห็นว่าหนังสือเล่มนี้มีคุณค่าตรงที่นำเสนอประวัติศาสตร์การทูตของสยามในระดับพหุภาคี (Multilateral) ย่อมเป็นแรงจูงใจให้กับผู้อ่านเป็นอย่างดี โดยเนื้อหาแบ่งออกเป็น 6 บท ดังนี้

บทแรก เรื่องของการที่สยามเข้าเป็นสมาชิกของสันนิบาตชาติ ซึ่งถือได้ว่ามีความสำคัญเป็นนโยบายที่สยามต้องการมีบทบาทในสังคมระหว่างประเทศและแสดงให้บรรดาประเทศในยุโรปต้องยอมรับโดยปริยายว่าสนธิสัญญาไม่เสมอภาคกับสยามล้าสมัยแล้ว และถือได้ว่าเป็นกลยุทธ์ของสยามที่ดีในการไม่ถูกเงื่อนไขการแก้ไขสนธิสัญญาเหล่านั้นกับการเข้าเป็นสมาชิกของสันนิบาตชาติเข้าไว้ด้วยกัน เพราะอาจล้มเหลวทั้งคู่ก็เป็นไปได้

บทที่สอง การวางตัวของสยาม ณ สันนิบาตชาติ ในฐานะรัฐขนาดเล็ก ที่ยังคงไม่ละทิ้งจุดมุ่งหมายที่จะแก้ไขสนธิสัญญาที่ไม่เป็นธรรมที่เหลือในช่วงทศวรรษที่ 20⁵ ความสัมพันธ์ของ

---

³Brendan and Suthida Whyte, "The Inscriptions on the First World War Volunteers Memorial, Bangkok," *Journal of the Siam Society* 96 (2008): 175-192; Chalong Soontravanich, "Siam and the First World War: The Last Phase of Her Neutrality," *Nusantara Journal of the Universiti Kebangsaan Malaysia* 4 (July 1973): 83-90; Stephen Lyon Wakeman Greene, *Absolute Dreams: Thai government under Rama VI, 1910-1925* (Bangkok: White Lotus Press, 1999).

⁴See, John Eisenhower, *Yanks: The Epic Story of the American Army in World War I* (New York: The Free Press, 2001); Robert H. Zieger, *America's Great War: World War I and the American Experience* (Maryland: Rowman & Littlefield Publishers, 2001); David M. Kennedy, *Over Here: The First World War and American Society* (Oxford: Oxford University Press, 2004).

⁵See, Francis Bowes Sayre, *Siam: Treaties with Foreign Powers, 1920-1927* (Bangkok: Royal Siam Government, 1928).

สยามกับสันนิบาตชาติ บทบาทของผู้แทนของสยามในสันนิบาตชาติและสำนักงานเลขาธิการของสันนิบาตชาติ การวางตัวเป็นกลางทางการเมืองและการสมัครเป็นสมาชิกของคณะมนตรีสันนิบาต (League Council)⁶ ซึ่งบทบาทของสยามจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากถ้าประสบความสำเร็จในการเป็นสมาชิกของคณะมนตรีสันนิบาต การจ่ายค่าสมาชิก และการเปลี่ยนผ่านจากสมาชิกสันนิบาตชาติไปสู่สหประชาชาติ

บทที่สาม เรื่องการควบคุมฝิ่น รัฐบาลสยามได้ให้ความร่วมมือกับสันนิบาตชาติในการปราบปรามการค้าและการสูบฝิ่น ทั้งที่ตนเองก็ยังคงต้องพึ่งฝิ่นอยู่มาก ใน ค.ศ. 1929 สันนิบาตได้ส่งคณะกรรมการที่ปรึกษาเรื่องฝิ่น (Opium Advisory Committee) เข้ามาประเมินนโยบายของสยามในการบริหารจัดการโรงงานฝิ่นและโรงฝิ่น รัฐบาลสยามยังได้แสดงความพร้อมที่จะสละรายได้จากฝิ่นซึ่งเป็นรายได้หลักของประเทศ คณะกรรมการจึงเห็นด้วยกับนโยบายที่มุ่งปราบปรามการสูบฝิ่นอย่างค่อยเป็นค่อยไปแทนที่จะห้ามการสูบฝิ่นอย่างทันที ต่อมาใน ค.ศ. 1931 รัฐบาลสยามได้รับเกียรติให้เป็นเจ้าภาพจัดการประชุมระหว่างประเทศเรื่องฝิ่น (International Opium Conference) ที่กรุงเทพมหานคร ซึ่งวิธีการของสยามในการจัดการกับฝิ่นยังได้กลายเป็นวิธีการที่ที่ประชุมรับเป็นแบบอย่าง และได้ผลสรุปเป็นข้อตกลงสำหรับการควบคุมการสูบฝิ่นในตะวันออกไกล ค.ศ. 1931 (Agreement for the Control of Opium Smoking in the Far East 1931)⁷ ส่งผลให้สยามได้แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติฝิ่น พ.ศ. 2472 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2476 อีกทั้งทันทีที่การประชุมสิ้นสุดลง รัฐบาลสยามพาประธานที่ประชุมชาวอังกฤษไปดูปัญหาการลักลอบนำเข้าฝิ่นจากดินแดนรัฐฉานและอินโดจีน อันเป็นดินแดนอาณานิคมของอังกฤษและฝรั่งเศสในขณะนั้น จึงถือได้ว่าเป็นการดำเนินการทูตอย่างชาญฉลาด อีกประการหนึ่งด้วย

บทที่สี่ เรื่องการสาธารณสุข เป็นการอธิบายให้เห็นถึงความสำคัญของการสาธารณสุขในสันนิบาตชาติ⁸ เมื่อสยามได้เข้าร่วมเป็นสมาชิก จึงส่งผลต่อนโยบายในการริเริ่มพัฒนา

---

⁶ซึ่งเป็นหน่วยงานบริหารสูงสุดของสันนิบาตชาติ, F. S. Northedge, *The League of Nations: Its Life and Times, 1920-1946* (Teaneck, New Jersey: Holmes & Meier, 1986), p. 48.

⁷League of Nations, *Treaty Series*, vol. 177, p. 375.

⁸See, Iris Borowy, *Coming to Terms with World Health* (Frankfurt: Peter Lang GmbH, 2009).

สภาพความเป็นอยู่ภายในประเทศของตนให้ดีขึ้น ซึ่งสมเด็จพระเจ้าฟ้ามหิดลอดุลยเดช กรมหลวงสงขลานครินทร์ ได้ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจเกี่ยวข้องกับการแพทย์ไว้มากมาย⁹ สันนิบาตชาติได้ส่งคณะกรรมการสืบหาข้อมูล (Commission of Enquiry)¹⁰ มายังสยาม 5 ครั้งเกี่ยวกับสถานการณ์โรคระบาดและการสาธารณสุขท่าเรือ ค.ศ. 1922 โรคเรื้อน ค.ศ. 1930 มาลาเรีย ค.ศ. 1931 อนามัยชนบท ค.ศ. 1936 และอหิวาตกโรค ค.ศ. 1937 การเข้ามาเช่นนี้ได้ส่งผลให้สยามเข้าร่วมในระบบการรายงานสถานการณ์สาธารณสุขและโรคระบาด และได้ปรับปรุงระเบียบการบริหารให้ทันสมัย สำนักงานของในตะวันออกไกล (League of Nations' Far Eastern Bureau) ที่สิงคโปร์ เกื้อหนุนสยามในการควบคุมโรคระบาดอย่างเห็นได้ชัดในขณะที่การพัฒนาการแพทย์สมัยใหม่ก็ได้รุดหน้าไป บทบาทของการสาธารณสุขก็ได้พัฒนาและขยายตัวออกไปจากเดิมที่มุ่งแต่เพียงการรักษาผู้เจ็บป่วยได้ก็ได้อีกได้เพิ่มการป้องกันโรค โดยเฉพาะโรคระบาดไปด้วย ซึ่งการนี้จะสำเร็จได้ย่อมต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากกลุ่มประเทศกำลังพัฒนา

บทที่ห้า เรื่องการต่อต้านค่านิยม ปัญหาการค่านิยมในสยามในช่วงนั้นส่วนใหญ่เป็นปัญหาของการลักลอบนำหญิงชาวจีนอย่างผิดกฎหมายเข้ามาเพื่อเป็นภรรยาของชาวจีนที่เข้ามาทำงานในสยามหรือเพื่อที่จะเป็นโสเภณี¹¹ เมื่อใน ค.ศ. 1920 สันนิบาตชาติสอบถามสยามถึงเรื่องการค่านิยม รัฐบาลสยามตอบว่ากำลังคิดจะจัดทำกฎหมายใหม่เกี่ยวกับเรื่องนี้ แต่ตัดขาดอยู่เนื่องจากสนธิสัญญาที่ไม่ธรรมจึงนับเป็นการใช้โอกาสโต้กลับเพื่อเรียกร้องในการแก้ไขสนธิเหล่านั้น ต่อมาในปี ค.ศ. 1923 สยามได้ลงสัตยาบันในอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก (International Convention for the Suppression of

---

⁹โปรดดู, เอ.บี.เอลลิส, พระกรณียกิจปฏิบัติของสมเด็จพระราชบิดา เจ้าฟ้ามหิดลอดุลยเดช กรมหลวงสงขลานครินทร์ ที่ทรงอุปการะการแพทย์ในกรุงสยาม (พระนคร: โรงพิมพ์เจตนาผล, 2479).

¹⁰Lenore Manderson, "Wireless Wars in the Eastern Arena: Epidemiological Surveillance, Disease Prevention and the Work of the Eastern Bureau of the League of Nations Health Organisation 1925-1942," in *International Health Organisations and Movements, 1918-1939*, Ed., Paul Weindling, (Cambridge University Press, 1995), pp. 109-133.

¹¹G. William Skinner, *Chinese Society in Thailand: An Analytical History* (Ithaca: Cornell University Press, 1957), pp. 172ff.

the Traffic in Women and Children 1921)¹² สยามยังได้ให้ความร่วมมือในการรายงานถึงวิธีการลักลอบค้าหญิงชาวจีนโดยการหลอกลวงว่าจะได้มาแต่งงานกับชายชาวจีนในสยาม แล้วนำเข้าสู่อาสีฟโสเกณี และว่าหญิงชาวจีนเหล่านี้ ส่วนใหญ่มาจากฮ่องกงซึ่งอังกฤษปกครองอยู่ ครั้น ค.ศ. 1927 สยามได้ออกพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง ซึ่งมุ่งจำกัดจำนวนหญิงชาวจีนเข้าเมือง และในปีถัดมา พระราชบัญญัติว่าด้วยการค้าหญิงและเด็กหญิง ผู้ค้ามีโทษจำคุกไม่เกิน 7 ปี และปรับไม่เกิน 1,000 บาท ทั้งให้อำนาจส่งหญิงเหยื่อการค้ามนุษย์กลับประเทศ จึงเป็นการอำนวยให้มีการพิพากษาลงโทษผู้ค้าได้มากขึ้นมาก หากแต่ปัญหาการเพิ่มอายุบรรลุนิติภาวะเป็น 21 ปี ตามความในอนุสัญญาระหว่างประเทศซึ่งสยามขออนุโลมไว้ เพราะประเพณีไม่อำนวย ยังคงมีต่อมาจนเมื่อสันนิบาตชาติจะมีรายงานเกี่ยวกับการค้าหญิงและเด็กออกมา รัฐบาลสยามจึงได้รับแก้ไขกฎหมายอาญาปรับขึ้นจาก 12 ปี เป็น 18 ปี ใน ค.ศ. 1931 ซึ่งการเปลี่ยนแปลงในเรื่องค้ามนุษย์ในสยามนั้นย่อมไม่สามารถปฏิเสธได้ว่าเป็นเพราะสยามได้เข้าเป็นสมาชิกของสันนิบาตชาติ

บทที่หก เรื่องความมั่นคงร่วมกัน เป็นการนำเสนอบทบาทและท่าที รวมไปถึงกระบวนการตัดสินใจของสยามต่อสถานการณ์ที่เผชิญหน้ากับสันนิบาตชาติ ไม่ว่าจะเป็นการงดออกเสียงตำหนิญี่ปุ่นที่รุกรานแมนจูเรียในปี ค.ศ. 1933¹³ และรุกรานประเทศจีนในปี ค.ศ. 1937¹⁴ แต่สนับสนุนการลงโทษการบุกรุกเอธิโอเปียโดยอิตาลีในปี ค.ศ. 1935¹⁵ และลงคะแนนขับไล่สหภาพโซเวียตออกจากสันนิบาตชาติในปี ค.ศ. 1939¹⁶ ซึ่งการตัดสินใจของสยามท่าบนพื้นฐานของการวางตัวเป็นกลางและผลประโยชน์ของประเทศเป็นสำคัญ มากกว่าเหตุผลในการร่วมกันรักษาความมั่นคงของสังคมระหว่างประเทศ

---

¹²League of Nations, **Treaty Series**, vol. 9, p. 415.

¹³เป็นเหตุการณ์ที่กองทัพของจักรวรรดิญี่ปุ่นเข้ารุกรานดินแดนแมนจูเรียของจีนในเหตุการณ์สงครามจีน-ญี่ปุ่นครั้งที่ 2.

¹⁴เป็นการรุกรานจีนอย่างเต็มตัว ตั้งแต่เหตุการณ์สะพานมาร์โคโปโล เมืองปักกิ่งถูกโจมตีโดยกองทัพจักรวรรดิญี่ปุ่น ทำให้ญี่ปุ่นเข้ายึดเมืองต่างๆ และมีการสังหารหมู่หนานกิงในเวลาต่อมา.

¹⁵เป็นสงครามล่าอาณานิคมของกองทัพราชอาณาจักรอิตาลีต่ออะบิสซิเนียน (Abyssinian) เพราะยังเป็นดินแดนเดียวที่ยังไม่มีรัฐใดในยุโรปยึดครอง.

¹⁶มาจากการรุกรานฟินแลนด์.

บทที่เจ็ด เป็นบทสรุป และภาคผนวก

ผู้วิจารณ์ขอชื่นชมผู้เขียนต่อการค้นคว้าหนังสือเล่มนี้เป็นอย่างมาก เพราะไม่ได้มีคุณค่าแต่เฉพาะสำหรับนักประวัติศาสตร์ นักรัฐศาสตร์ หรือนักนิติศาสตร์เพียงเท่านั้น หากแต่งานเขียนเล่มนี้มีคุณค่าแก่สังคมไทยโดยรวมอันเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการที่สยามเข้าเป็นสมาชิกของสันนิบาตชาติแล้ว ได้ส่งผลกระทบต่อนโยบายการต่างประเทศ และการพัฒนาสังคมและปฏิรูปนโยบายของชาติอย่างเป็นรูปธรรมในช่วงเวลาดังกล่าว อันเป็นช่วงเวลาในประวัติศาสตร์ที่สังคมไทยละลายเพิกเฉยและไม่ได้ให้ความสำคัญเท่าที่ควร

บรรณานุกรม

- จิตร ภูมิศักดิ์. **ความเป็นมาของคำสยาม ไทย ลาว และขอม และ ลักษณะทางสังคมของชื่อ
ชนชาติ**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สยาม, 2519.
- หม่อมหลวงมานิจ ชุมสาย, **ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ 1**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
พิทยาคาร, 2522.
- สุจิตต์ วงษ์เทศ. **คนไทยมาจากไหน?**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน, 2548.
- เอ.บี. เอลลิส. **พระกรณียกิจปฏิบัติของสมเด็จพระราชบิดา เจ้าฟ้ามหิตลอดุลยเดช
กรมหลวงสงขลานครินทร์ ที่ทรงอุปการะการแพทย์ในกรุงสยาม**. พระนคร:
โรงพิมพ์เจตนาผล, 2479.
- Brendan and Suthida Whyte. “The Inscriptions on the First World War
Volunteers Memorial, Bangkok.” **Journal of the Siam Society** 96
(2008): 175-192.
- Borowy, Iris. **Coming to Terms with World Health**. Frankfurt: Peter Lang
GmbH, 2009.
- Bowes Sayre, Francis. **Siam: Treaties with Foreign Powers, 1920-1927**.
Bangkok: Royal Siam Government, 1928.
- Eisenhower, John. **Yanks: The Epic Story of the American Army in World
War I**. New York: The Free Press, 2001.
- Kennedy, David M. **Over Here: The First World War and American Society**.
Oxford: Oxford University Press, 2004.
- Manderson, Lenore. “Wireless Wars in the Eastern Arena: Epidemiological
Surveillance, Disease Prevention and the Work of the Eastern Bureau of
the League of Nations Health Organisation 1925-1942.” In **International
Health Organisations and Movements**, ed. Paul Weindling, pp. 1918-
1939 Cambridge University Press, 1995.
- Northedge, F. S. **The League of Nations: Its Life and Times, 1920-1946**.
Teaneck, New Jersey: Holmes & Meier, 1986.

- Skinner, G. William. **Chinese Society in Thailand: An Analytical History.** Ithaca: Cornell University Press, 1957.
- Soontravanich, Chalong. "Siam and the First World War: The Last Phase of Her Neutrality." **Nusantara Journal of the Universiti Kebangsaan Malaysia** 4 (July 1973): 83-90.
- Wakeman Greene, Stephen Lyon. **Absolute Dreams: Thai government under Rama VI, 1910-1925.** Bangkok: White Lotus Press, 1999.
- Zieger, Robert H. **America's Great War: World War I and the American Experience.** Maryland: Rowman & Littlefield Publishers, 2001.